

IN MEMORIAM
MARKO JARIĆ - veliki srpski naučnik i rodoljub

Svesni smo neminovnosti smrti, ali smo zatečeni i užasnuti kada ona dodje prerano i odnese jedno takvo biće kao što je Marko. Umno i telesno moćan, neminovno se nametao u svakoj sredini da ga poštuje i u velikoj većini slučajeva i voli. Marko, profesor na Teksaškom Univerzitetu, je bio jedan od najdarovitijih i verovatno najuspešniji srpski fizičar posle II svetskog rata. Bio je veoma originalan i plodan naučnik - fizičar.

Evo dva primera koji to ilustruju:

- Fazni prelazi su opšti fenomen u prirodi, pri čemu se odvija prelaz jednih ("agregatnih") stanja u druga. Ako se odvijaju bez razmene topote, tada se poznavajući simetrije, koje karakterišu datu supstancu, može predvideti koja su moguća "agregatna" stanja pri faznom prelazu. Postojala je klasifikacija mogućih stanja, data od strane jednog od najvećih fizičara 20-og veka Lev Davidovića Landaua, i smatralo se da je po tom pitanju naučna diskusija praktično završena. Ali Markovi radovi na tom polju, zasnovani na njegovim dopunskim teoremmama o ireducibilnim reprezentacijama grupa, pokazali su da je moguće napraviti bolju i suptilniju klasifikaciju faznih prelaza, te da je moguće dati preciznije tvrdjenje o preferenciji nekih faza nad drugima. Ovi Markovi radovi su ušli u riznicu fundamentalne nauke o prirodi.

- Ili drugi primer, a koji odslikava ne samo Markovu briljantnu pamet već i intelektualnu hrabrost - osobina koja ponekad nedostaje intelektualcima. Osamdesetih godina veoma su se intenzivno proučavali superprovodnici u kojima postoji i (fero)magnetno uredjenje - superprovodnost i feromagnetizam su dva fenomena koji su u jakoj kompeticiji i teško se medjusobno "podnose". Mi, koji smo godinama aktivno radili u toj oblasti, bili smo podeljeni u dva "tabora" oko mogućih mehanizama interakcije koji omogućavaju koegzistenciju superprovodnosti i modifikovanog (u vidu spirale) feromagnetizma, ne mogavši da ubedimo jedni druge (i ostale) u ispravnost naših teorija. I opet se pojavio briljantni Marko, "newcomer" u ovoj oblasti, sa originalnom i krajnje suptilnom analizom, zasnovanom na prvim principima elektrodinamike i termodinamike, pokazavši, na naše zadovoljstvo, da jedan od "tabora" koristi formulu za slobodnu energiju koja nije skladu sa ovim principima. Uzgred, Marko je sa Milivojem Belićem sa Instituta za fiziku predložio i nove mogućnosti koegzistencije ova dva antagonistička fenomena.

Marko je bio vodeći fizičar i u oblasti kvazikristala (oblast u kojoj je i

srpska fizičarka Zorka Papadopolos na Univerzitetu Tübingen dokazala važne teoreme) autoritet prisutan na najznačajnijim skupovima i citiran u većini radova u toj oblasti.

Veoma je interesantan, poučan, i za mnoge od nas inspirativan, Markov društveni život. U tom smislu Marko je bio paradigma srpske istorije na Balkanu. Evo samo nekih od niza primera:

- Po svom naučnom stvaralštvu trebalo je nesumnjivo da postane stalni profesor na najčuvenijim američkim univerzitetima - na kojima je po pozivu naučno stvarao. Medjutim od samog početka svoje naučne karijere njegov urodjeni bunt prema nepravdi, prema neprincipijelnim i "ljigavim" ljudima, stvarao mu je uglavnom niz neprijatnosti i umnožavao protivnike. Već kao "brucoš" na PMF-u, Katedra za fiziku, u Beogradu Marko je iskazivao pored svog bogom danog talenta, takodje i svoju buntovnost, tu izvornu srpsku osobinu. Ovog budućeg srpskog velikana pokušao je da zaustavi na ulazu u fakultet i u "srpsku istoriju", nadobudni portir, da bi zatim u trenu posle Markove "učimate" bio "spušten" na zemlju. Iako nedužan Marko se našao pred isključenjem sa PMF-a. Hvala Prof.Milanu Napijalu koji je, i da ništa nije uradio u fizici - a jeste, učinio mnogo za fiziku spasavajući svog, a potom i našeg, ljubimca Marka iz kandži administracije.

Ali umeo je Marko, taj čestiti i odvažni Srbin sa čistoćom duše poput najfinijih kristala, da ponovi svoju "učimatu" i na medjunarodnoj konferenciji. Za vreme jednog "coffee break-a" revoltiran bacio je u publiku jednog osionog američkog profesora, koji mu je još iz vremena zajedničkog rada u Berlinu stalno "sedeo za vratom" i uvek nešto podmuklo dobacivao. Naravno da je to izazivalo zgražavanje licemera i sterilnih naučnika, a Marku zatvaralo mnoga vrata - koja su po prirodi stvari trebalo da mu budu širom otvorena. Išao je Marko i u takvim uslovima uspravno i bez prenemaganja, otvarajući sebi uvek neka nova vrata snagom svoje pameti i talenta.

Marko je bio HILJADUTRISTAPRVI SRPSKI KAPLAR, jer je u vreme histerične i zastrašujuće antisrpske kampanje na Zapadu, kada su neki srpski naučnici u tim zemljama skidali kvačicu sa poslednjeg slova u svom prezimenu, potpisivao ispod svojih sjajnih naučnih radova "University of Knin, Republika Srpska Krajina" zbog čega su oni, iako sa najpozitivnijom naučnom recenzijom, bili odbijani od strane editora poznatih časopisa. Ali Marko se uporno borio protiv te moćne konformističke naučne "elite" snagom istine i srcem srpskih heroja uspevajući, makar i delimično, da se srpska istina pojavi i u naučnim radovima u najboljim svetskim časopisima.

Sećam se kako smo "hiljaduvestoosamdesetineke" Ljilja Dobrosavljević i ja doveli Marka na "prevaru" u Institut za fiziku u Beogradu, da održi seminar ali i da pravimo "velike" planove za našu fiziku. Posle seminara smo ga zbulili ponudivši mu mesto na Institutu za fiziku. Marko, već tada uvaženi svetski naučnik, svestan svojih kvaliteta ali iznad svega iskren čovek, je prihvatio ponudu uz jedini uslov da ga izaberemo u najviše naučno zvanje - naučni savetnik, a koje mu je po naučnim kvalitetima svakako pripadalo. Znajući vrednost ovog dragulja to smo odmah i prihvatili. Ali više instance na Institutu revoltirane "drskošću belosvetetskog" fizičara odbijaju taj uslov, nudeći mu najniže(!) naučno zvanje za čije je sticanje bilo potrebno samo tri publikovana naučna rada! Marko potišten, ali gord, rekao je "Ne" i otišao ponovo u svet, u kojem su njegova čestitost i bunt bile glavne "mane".

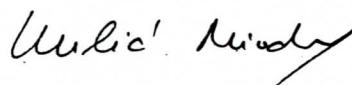
Marko je jedan od osnivača kompjuterske mreže srpskih intelektualaca u dijaspori, već uveliko poznate pod imenom SIEM. Kada je emotivno prevazišao SIEM otisnuo se u borbu za srpsku istinu samostalno, poput svih buntovnika čiji bunt prevazilazi prosečne okvire jednog heterogenog "kolektiva".

I kako to ironija sudbine ume bezdušno da režira otadžbina, za koju se Marko u tom "belom svetu" strasno i odvažno borio onda kada je ona bila gotovo na "izdisaju" i kada je na Zapadu bilo opasno braniti je a daleko unosnije "pljuvati" po njoj, nije imala sluha da se na Markovom izdisaju oduži svom naučnom i moralnom biseru. Nastojanja Markovih drugova i iskrenih poštovaoca da Marko još za života postane počasni doktor Beogradskog Univerziteta, ili da bude izabran u Akademiju nauka, naišla su na ledena srca i istrošene umove, koji su se krili iza, za njihove sujete spasonosnih administrativnih propisa! Neki od (samouvaženih) akademika-fizičara, bili su protiv ovog predloga ne uvažavajući ni takve činjenice, da je Marko imao više naučnih radova u najboljim svetskim časopisima, i neuporedivo više naučnih citata i pozivnih predavanja od svih njih zajedno. I opet je Marko otišao, ali na našu neopisivu žalost i potištenost, ovog puta zauvek.

Marko će po svojoj želji biti sahranjen u Beogradu. On je time učinio čast našem voljenom gradu. Mi njegovi prijatelji i poštovaoci njegovog naučnog stvaralaštva, koji smo ga utkali u naše misli i duše, se nadamo da i Beograd neće zaboraviti srpskog viteza i velikana MARKA JARIĆA.

Prof. Dr. Miodrag Kulić

Stuttgart, 29 Oktobra 1997

CIP-Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

929:53 Јарић М. (082)

МАРКО В. Јарић *in memoriam* / приредио
Миливој Р. Белић. - Београд : Институт за
физику, Центар за теоријску физику, 2000
(Београд : Студио плус). - 170 стр. : илустр.
; 24 см. - (СФИИH, ISSN 0352-7869 ; 13,
бр. 1(2000))

На спор. насл. стр.: Marko V. Jarić *in
Memoriam*. - Текст на срп. и енгл. језику. -

Тираж 600. - Библиографија уз већину радова.
ISBN 86-82441-06-3

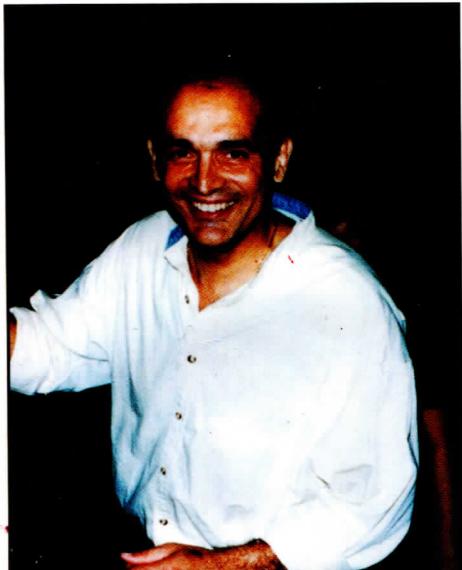
1. Белић, Миливој Р.
53(082)

a) Јарић, Марко (1952-1997) - Зборници б)
Физика - Зборници
ИД=84388876

ИЗДАВАЊЕ ОВЕ КЊИГЕ ПОМОГЛИ СУ:

- Савезно министарство за развој, науку и животну средину
- Конгрес српског уједињења
- Синекс М.П. Београд

**ПРОФ. ДР МАРКО В. ЈАРИЋ
1952-1997**

Физичар свејског гласа
Џозеф Бирман